

DE DOOD IS NIET HET EINDE

*Voor Andrew O'Hagan en met dank aan
Nick Cave voor de titel.*

1

Maken de herinneringen een verlies goed? Of is de herinnering de vijand, die het gevoel van verlies alleen maar zwaarder maakt? De taal van verlies is de taal van het geheugen: herinnering, herdenking, aandenken. We verliezen heel ons leven mensen – mensen die we maar net hebben ontmoet of die we ons hele leven hebben gekend. Veel meer dan herinneringen – vertekend door de tijd – laten ze ons niet na.

De geluidloze dans werd hervat. Schuifelende stelletjes kronkelden tegen elkaar aan, gooiden het hoofd achterover of haalden een hand door hun haar, hun ogen schoten heen en weer over de dansvloer, op zoek naar een nieuwe partner misschien, of een ex om jaloers te maken. Het beeldscherm verleende het hele tafereel een vettige glans.

Geen geluid, alleen beeld, dat steeds versprong tussen de dansvloer, de hoofdbar, de tweede bar en de gang bij het toilet. Dan de entree en de buitenkant, voor en achter. De achteruitgang was in een steegje vol plassen water, vuilnisbakken en de Mercedes van de clubeigenaar. Van dat steegje had Rebus wel gehoord; de vorige zomer was er iemand neergestoken en meneer Mercedes had geklaagd over de bloedvlek op zijn zijraampje. Het slachtoffer had de steekpartij overleefd.

De club heette Gaitanos, niemand wist waarom. De eigenaar vond dat het Amerikaans klonk, een beetje jazzy. De meeste klanten hadden gekozen voor de bijnaam Guisers en dat hoorde je op vrijdag- of zaterdagavond in de

kroegen – ‘Straks nog naar Guisers?’ De jonge mannen droegen hippe vrijetijdskleding, de vrouwen hemelse geurtjes, of helse. Ze verlieten de kroeg rond tien uur, halfelf, want dan kwam Guisers tot leven.

Rebus zat op een kleine, ongemakkelijke stoel in een bedompt en slecht verlicht kamertje. Op de andere stoel zat een technicus van de audiovisuele dienst, gewapend met twee afstandsbedieningen. Kennelijk zonder er zelf erg in te hebben, liet hij af en toe een boer, die verried dat hij zich onlangs tegoed had gedaan aan *spring onion* chips met Irn-Bru.

‘Ik hoef eigenlijk alleen de beelden van de hoofdbar, de entree en buiten voor te zien,’ zei Rebus.

‘Ik zou ze over kunnen zetten op een andere tape, maar dan verliezen we scherppte. Het is toch al een waardeloze opname.’ De technicus krabde zich in de afgezakte oksel van zijn zwarte t-shirt.

Rebus leunde iets naar voren en wees naar het scherm. ‘Komt ie aan...’ Ze wachtten. Het beeld schakelde van het steegje over naar de dansvloer. ‘Zo meteen.’ Weer een beeldwissel: hoofdbar, met drie rijen wachtenden. De technicus had geen aanwijzing nodig en zette het beeld stil. Het was eerder sepia dan zwart-wit, de kleur van oude foto’s. ‘Het is die discoverlichting die dat effect geeft,’ had de techneut al uitgelegd. Hij liet de video beeldje voor beeldje verspringen terwijl Rebus zich naar het scherm boog tot hij met één knie op de grond zat. Met zijn vinger raakte hij een gezicht aan. Hij haalde het stapeltje foto’s uit zijn zak en hield ze naast het scherm.

‘Dat is hem,’ zei hij. ‘Dacht ik eerder ook al. Kun je niet verder inzoomen?’

‘Beter dan dit krijg ik hem nu niet. Ik kan er straks wel aan werken, dan moet ik hem op de computer zetten. Het

probleem is het materiaal zelf, te weten een opname van likmevestje.’

Rebus ging weer achterover zitten. ‘Oké,’ zei hij. ‘Speel maar door op halve snelheid.’

Er volgden nog vijftien seconden beeld van de bar, toen werd overgeschakeld naar de andere bar en de volgende punten in de beeldcarrousel. Toen ze weer bij de hoofd-bar kwamen, leek de rij wachtenden niets te zijn opgeschoten. Ongevraagd zette de technicus het beeld weer stil.

‘Hij staat er niet meer bij,’ zei Rebus. Hij kwam weer naar voren en tikte met zijn vinger op het scherm. ‘Daar zou ie moeten staan.’

‘Naast de seksgodin.’ De technicus boerde weer.

Inderdaad. Een wolk platinablond haar, een soort uitgezakte suikerspin, donkere ogen en lippen. Iedereen om haar heen probeerde de aandacht van het barpersoneel te trekken of keek naar de dansvloer, maar zij staarde opzij. Ze droeg een jurk die haar schouders bloot liet.

‘Laten we de entree nog eens bekijken,’ zei Rebus.

Daar zagen ze twintig seconden lang een gestage stroom nieuwe klanten de club binnengaan, maar niemand die vertrok. Bij de buitendeur een rij mensen die wachtten tot de twee uitsmijters hen doorlieten, en een paar voorbijgangers.

‘Het toilet misschien?’ opperde de technicus. Maar Rebus had de band al zeker tien keer bekeken en hoewel hij voor de zekerheid nog eens keek, wist hij dat hij de jongeman niet meer te zien zou krijgen, niet bij de bar, niet op de dansvloer en niet bij het tafeltje in de hoek waar zijn vrienden – steeds ongeduldiger en ongeloviger – wachtten tot hij met zijn rondje zou terugkomen.

De jongeman heette Damon Mee en hij was, zoals de tijdsaanduiding op de videobeelden aantoonde, op vrijdag

22 april tussen 23.44 en 23.45 uur van de aardbodem verdwenen.

‘Waar zit die tent eigenlijk? Ik herken hem niet.’

‘Kirkcaldy,’ zei Rebus.

De technicus keek hem aan. ‘Hoe komt die band dan hier terecht?’

Goede vraag, dacht Rebus, maar geen vraag die hij ging beantwoorden. ‘Ga nog eens terug naar dat shot bij de bar,’ zei hij. ‘Zo langzaam mogelijk.’

De technicus richtte met de afstandsbediening in zijn rechterhand. ‘Yes sir, meneer DeMille,’ zei hij.

April betekende in Edinburgh nog niet direct voorjaar. Een paar zonnige dagen, dat wel, en knoppen die argwanend rondkeken of de winter zijn hielen al had gelicht. Maar er hing nog altijd sneeuw in de lucht, die niet lichter werd dan de kleur van kippenbotjes. Kantoorpraat: hoe Rangers weer kampioen zou worden, waarom Hearts en Hibs het nooit zouden halen – was het niet eindelijk tijd dat de twee clubs van de stad vrienden werden en één team vormden dat misschien – ooit – een schijn van kans zou maken? Iemand zei dat de rivaliteit tussen die twee nu eenmaal in de ziel van de stad geworteld was. Moeilijk voor te stellen dat er bij Rangers en Celtic ook zo over een huwelijk werd gedacht – of zelfs maar een vluggertje op de brandtrap.

Nadat hij het voetbal jarenlang alleen op tv in de pub of achter in de krant had gevolgd, was Rebus weer wedstrijden gaan bezoeken. Dat kwam door agent Siobhan Clarke, die hem op een miezerige middag had meegelokt naar een thuiswedstrijd van Hibernians. De mannen op het gras waren niet half zo interessant als de toeschouwers, die beurtelings geestig, vulgair, scherpzinnig en on-

uitstaanbaar bleken. Siobhan had hem meegenomen naar haar gebruikelijke plek. De omstanders daar leken haar vrij goed te kennen. Het was een vrolijke middag, al had Rebus niet kunnen zeggen wie de drie goals hadden gescoord. Maar Hibs had gewonnen, dat bewees de knuffel die hij bij het eindsignaal van Siobhan kreeg.

Rebus vond het interessant te merken dat, ondanks de hekken rond het veld, de tribune een plek was waar mensen hun schild lieten zakken. Na een tijdje voelde hij zich er veiliger dan ooit. Hij herinnerde zich wedstrijden waar zijn vader hem in de jaren vijftig en begin jaren zestig mee naartoe had genomen – thuiswedstrijden van Cowdenbeath met een paar honderd man publiek. De reis betekende overstappen van de ene bus op de andere en gekibbel tussen Rebus en zijn broer over wie de kaartjes mocht vasthouden. Hun moeder was toen al dood en zijn vader probeerde zo'n beetje op de oude voet door te gaan, alsof ze dan misschien niet zouden merken dat zij ontbrak. Die zaterdagse trips naar het voetballen moesten een gat vullen. Je zag veel vaders en zonen op de tribunes maar niet veel moeders, en dat op zich maakte de herinnering al levend. Bij hen in de buurt stond een jongen van Rebus' leeftijd. Rebus was op een dag naar hem toe gelopen en had de waarheid eruit geflapt.

'Ik heb geen moeder thuis.'

De jongen had hem aangestaard zonder iets te zeggen.

Voetbal had hem sindsdien altijd herinnerd aan die dagen en aan zijn moeder. Tegenwoordig stond hij vaak alleen op de tribune en volgde het spel – de bewegingen die zo sierlijk konden zijn als ballet of zo grillig als vrije associatie – maar soms merkte hij dat zijn gedachten waren weggedreven naar een plek waar hij zich helemaal niet onprettig voelde, al die tijd omgeven door een gemeenschap

van lichamen met een wil.

‘Ik zal je zeggen hoe we Rangers kunnen verslaan,’ zei hij nu tegen het hele kantoor.

‘Nou?’ wilde Siobhan Clarke weten.

‘Stevie Scoular een keer of zes klonen.’

Er klonk instemmend gemompel, toen stak de Boer zijn hoofd om de deur.

‘John, naar mijn kamer.’

De Boer – aanspreektitel commissaris Watson – schonk zich een mok koffie uit zijn eigen apparaat in toen Rebus op de open deur klopte.

‘Ga zitten, John.’ Rebus ging zitten. De Boer hield een lege mok op, maar hij sloeg het aanbod af en wachtte tot zijn baas het woord nam.

‘Ik ben binnenkort jarig,’ deelde de Boer mee. Deze opening verraste Rebus, dus hij zweeg. ‘En er is een cadeautje dat ik graag wil hebben.’

‘Niet gewoon een kaartje dit jaar?’

‘Boven aan mijn verlanglijstje staat Topper Hamilton.’

Rebus liet het tot zich doordringen. ‘Ik dacht dat Topper tegenwoordig Meneer Brave Burger heette?’

‘Voor mij niet.’ De Boer vouwde zijn handen om zijn koffiemok. ‘Hij is de laatste keer geschrokken en hij houdt zich wel koest, maar wij weten allebei dat de boeven die zich koest houden de linkste zijn.’

‘En waar is ie mee bezig?’

‘Ik heb horen zeggen dat hij een geheim aandeel heeft in een paar clubs en casino’s. En ik heb gehoord dat hij een taxibedrijf van Big Ger Cafferty heeft overgenomen toen Big Ger moest verhuizen naar een cel in Barlinnie.’

Rebus dacht terug aan hun offensief tegen Topper Hamilton drie jaar daarvoor: observatie, telefoontaps, hier

en daar wat verklaringen afgedwongen en uiteindelijk was er niet veel meer van overgebleven dan een windje in een glas water. De officier van justitie had er geen zaak in gezien. Toen had God, of het noodlot, hoe je het ook wil noemen, een eigen draai aan het verhaal gegeven. Voor Topper Hamilton geen builenpest of zoiets maar een gemene kanker die hem meer ellende had bezorgd dan de hele politiemacht van Lothian and Borders bij elkaar. Ziekenhuis in en ziekenhuis uit, chemo, bestraling, de hele santenkraam, waarna er niet veel van hem leek te zijn overgebleven.

De Boer, die een dispuut onder collega's eens had beslecht door alle boeken van zowel het Oude als het Nieuwe Testament op te sommen, was er niet van overtuigd dat God, of het leven, al klaar was met Topper en hem via een mysterieus hemels ingrijpen zijn terechte straf had toegediend. Hij wilde Topper voor de rechter zien, al moesten ze hem op een brancard binnenrijden.

Oud zeer.

‘De laatste keer dat ik het heb nagekeken,’ was Rebus nu begonnen, ‘was het niet verboden om in een casino te investeren.’

‘Wel als je naam voor de inspectie geheim blijft. Denk je dat Topper ooit een gokvergunning zou krijgen?’

‘Zit wat in. Maar ik zie nog steeds niet –’

‘Ik heb nog iets gehoord. Dat jij een informant hebt die als croupier werkt.’

‘Nou en?’

‘Precies in dat casino waar Topper de hand in heeft.’

Rebus zag de bui al hangen en begon zijn hoofd te schudden. ‘Ik heb een afspraak met hem. Hij vertelt me over de klanten, maar niet over het management.’

‘En je houdt je liever aan die afspraak dan dat je mij

een verjaardagscadeautje geeft?’

‘Zo’n relatie is... broos.’

De Boer kneep zijn ogen toe. ‘En die tussen ons niet, denk je? Praat eens met hem, John. Zeg dat ie z’n best moet doen.’

‘Kan me een goeie informant kosten.’

‘Ach, een zo’n zwetser meer of minder.’ De Boer zag dat Rebus overeind kwam. ‘Ik zocht je al eerder. Je zat in de videokamer.’

‘Een vermissing.’

‘Verdacht?’

Rebus haalde zijn schouders op. ‘Zou kunnen. Hij ging een rondje halen bij de bar en is nooit meer teruggekomen.’

‘Dat hebben we allemaal wel eens gedaan.’

‘Zijn ouders maken zich zorgen.’

‘Hoe oud is ie?’

‘Drieëntwintig.’

De Boer dacht er even over na. ‘Wat is dan het probleem?’

2

Het probleem was het verleden. Een week daarvoor was hij opgebeld door een geest.

‘Kan ik inspecteur Rebus even spreken?’

‘Spreekt u mee.’

‘Ja, mee.’ Een lachje. ‘Dat grapje maakten we op school ook altijd.’

Een grapjas, dacht Rebus, inmiddels immuun voor de gekste telefoontjes. ‘Hoe dat zo?’ vroeg hij, benieuwd wat

de clou van deze grap nu weer zou zijn.

‘Omdat ik zo heet: Mee.’ De beller spelde het. ‘Brian Mee.’

In Rebus’ hoofd begon zich een wazige foto te ontwikkelen: mond vol grote tanden, sproeten, bloempotkapsel.

‘Barney Mee?’ zei hij.

Weer gelach aan de andere kant. ‘Ja, ze noemden me Barney. Nooit goed begrepen waarom.’

Dat had Rebus hem kunnen vertellen: naar Barney Rubble van *The Flintstones*. Hij had erbij kunnen zeggen: omdat je zo’n achterlijk opdondertje was. Maar hij vroeg de geest uit het verleden alleen hoe het met hem ging.

‘Niet slecht, niet slecht.’ Weer die lach; een symptoom van zenuwen, begreep Rebus.

‘En wat kan ik voor je doen, Brian?’

‘Nou, Janis en ik dachten... of eigenlijk kwam het idee van mijn moeder. Zij heeft je vader nog gekend. Mijn ouders hebben hem allebei gekend, maar ja, mijn vader is al overleden. Ze kenden elkaar allemaal van de Goth.’

‘Woon je nog steeds in Bowhill?’

‘Nooit ontsnapt. Ach nee, het gaat best hier. Maar ik werk in Glenrothes. Tegenwoordig mag je blij zijn als je een baan hebt, hè? Jij hebt het anders niet slecht gedaan, Johnny. Noemen ze je nog zo?’

‘Doe maar John.’

‘Ik weet nog dat je er zo’n hekel aan had als ze je Jock noemden.’ Weer zo’n afgeknepen lach. De foto was scherper geworden, met zo’n witte rand als foto’s vroeger altijd hadden. Aardige voetballer, type pitbull, roodbruin haar. Liet zijn tas over de grond slepen tot het stiksel wegsleet. Liep altijd te sabbelen op een grote toverbal of zoiets, altijd een loopneus. En één incident: hij had van onder het matras aan zijn vaders kant van het bed een paar bloot-